

Bản mô tả sáng chế - Một từ nói có thể quyết định “số phận” của một bằng sáng chế tại Việt Nam

Nếu bạn cho rằng cụm “**at least one of A, B, and C**” trong bản mô tả sáng chế luôn có nghĩa là “**A hoặc B hoặc C**”, thì đã đến lúc phải xem xét lại. Trong thực tiễn sáng chế tại Hoa Kỳ, cách diễn giải cụm từ tưởng chừng đơn giản này đã khơi mào một cuộc tranh luận kéo dài suốt 20 năm và cho đến nay vẫn chưa thực sự khép lại. Nguồn gốc của tranh chấp này xuất phát từ phán quyết nổi tiếng năm 2004 của **Tòa Phúc thẩm Liên bang Hoa Kỳ (CAFC)** trong vụ **SuperGuide Corp. kiện DirectTV Enters., Inc.** Trong vụ án **SuperGuide**, tòa án Mỹ đã đọc chính xác cụm từ đó theo nghĩa: “**ít nhất một của A, và ít nhất một của B, và ít nhất một của C**” - chỉ vì **cấu trúc ngữ pháp** và một liên từ nhỏ bé: “**and**”. Phán quyết đó đã đưa ra một cách hiểu hoàn toàn **trái ngược với trực giác thông thường**.

Đối với tác giả sáng chế và giới dịch thuật bản [mô tả sáng chế](#) tại Việt Nam, đây không phải là chuyện “câu chữ cho đẹp”, mà là câu chuyện **sống - còn của phạm vi bảo hộ**. Chỉ một liên từ, một cấu trúc liệt kê dùng sai, bạn có thể vô tình **thu hẹp yêu cầu bảo hộ**, tự làm khó mình khi **xử lý xâm phạm**, hoặc mở cửa cho đối phương **tấn công hiệu lực bằng**.

Trong bài viết này, các chuyên gia tại KENFOX IP & Law Office, không nhằm “dạy ngữ pháp tiếng Anh”, mà để chỉ ra vì sao một cụm từ tưởng chừng vô hại có thể trở thành “kẻ hờ pháp lý” trong bản mô tả sáng chế, và quan trọng hơn: Chúng ta - những người soạn thảo và dịch bản mô tả sáng chế - phải làm gì để **không thua chỉ vì một chữ “and”**.

1. Bài học từ SuperGuide: Khi “ít nhất một trong số” không còn là “hoặc”

Để hiểu án lệ này, chúng ta cần quay trở lại vụ **SuperGuide** năm 2004. Vụ việc liên quan đến một bằng sáng chế về hệ thống lịch chương trình truyền hình trực tuyến. Trong vụ **SuperGuide kiện DirectTV**, yêu cầu bảo hộ của bản mô tả sáng chế có câu:

“... first means for storing **at least one of** a desired program start time, a desired program end time, a desired program service, **and** a desired program type”;
(... phương tiện thứ nhất để lưu trữ **ít nhất một trong số** thời điểm bắt đầu chương trình mong muốn, thời điểm kết thúc chương trình mong muốn, dịch vụ chương trình mong muốn **và** loại chương trình mong muốn);

Tranh chấp giữa các bên được định hình rất rõ:

- **Chủ bằng (SuperGuide)** lập luận rằng ngôn ngữ này có nghĩa là: Chỉ cần lưu trữ *bất kỳ một loại* hoặc *một số loại* trong bốn loại thông tin nêu trên là đủ. Cách hiểu này tương ứng với logic **phân ly “or”** mà chúng ta thường mặc nhiên thừa nhận.
- **Bên bị cáo buộc xâm phạm (DirectTV)** lập luận rằng: Ngôn ngữ đó có nghĩa là *mỗi* trong bốn loại thông tin đều phải có **ít nhất một giá trị** được lưu trữ. Đây là logic **liên kết “and”** - tức là “ít nhất một trong số A, và ít nhất một trong số B, và ít nhất một trong số C...”.

Chủ bằng cho rằng: Chỉ cần lưu trữ **ít nhất một trong bốn loại** thông tin đó là đủ (logic “hoặc”). Bên bị cáo buộc [xâm phạm](#) lại lập luận: Phải có **ít nhất một giá trị cho từng loại** (start time, end time, service, type) - logic “và”.

Cuối cùng, CAFC đã chấp nhận cách giải thích **hẹp hơn** của DirectTV. Lập luận cốt lõi của Tòa không dựa trên vào “ý đồ kỹ thuật” hay mục đích của sáng chế, mà dựa **thuần túy trên quy tắc ngữ pháp**. Tòa cho rằng, cụm từ “**at least one of**”, với tư cách là một thành tố sửa nghĩa (modifier), sẽ được **phân bổ** cho từng thành viên trong danh sách phía sau khi các thành viên đó được nối với nhau bằng liên từ “**and**”.

Tòa thậm chí còn viện dẫn tài liệu tham khảo ngữ pháp *The Elements of Style*, dẫn ví dụ: Cụm “**in spring, summer, or winter**” được hiểu là “**in spring, in summer, or in winter**”. Theo phép suy diễn tương tự, “**at least one of A, B, and C**” được hiểu là “**at least one of A, at least one of B, and at least one of C**”. Phán quyết này đã chính thức xác lập cái gọi là “**nguyên tắc SuperGuide**”: Khi một thành tố sửa nghĩa (chẳng hạn “at least one of”) được theo sau bởi một danh sách các yếu tố được nối với nhau bằng liên từ “and”, thì thành tố sửa nghĩa đó **áp dụng cho từng phần tử** trong danh sách.

Hệ quả:

- Phạm vi yêu cầu bảo hộ **hẹp hơn rất nhiều** so với những gì chủ bằng tưởng.
- Thiết bị của DirecTV không thỏa mãn tất cả các tiêu chí → **không xâm phạm** theo cách hiểu đó.

Từ đây hình thành cái gọi là “**nguyên tắc SuperGuide**”: Nếu một cụm sửa nghĩa (như “at least one of”) được theo sau bởi danh sách nối bằng “and”, thì về nguyên tắc, nó áp dụng độc lập cho từng phần tử trong danh sách đó.

Dù sau này có nhiều vụ án tìm cách “thoát” khỏi cách hiểu này trong bối cảnh đặc biệt, SuperGuide vẫn là một cảnh báo rất rõ: **Một liên từ có thể lật ngược phạm vi bảo hộ**.

2. Tại sao một án lệ Mỹ lại quan trọng với đơn nộp tại Việt Nam?

Nhiều người có thể cho rằng: “*Tôi nộp đơn tại Cục SHTT Việt Nam, liên quan gì đến án lệ Mỹ?*” Nhưng thực tế, trong lĩnh vực sáng chế, ranh giới pháp lý có thể **không có biên giới**, và một án lệ nổi tiếng như *SuperGuide* có thể bất ngờ trở thành... “con dao hai lưỡi” đối với chính bản mô tả của bạn.

Có ít nhất bốn lý do khiến án lệ Mỹ âm thầm tác động đến số phận của một đơn nộp tại Việt Nam:

[i] Gốc tiếng Anh luôn là “bản mặt thật” của hồ sơ sáng chế: Phần lớn đơn nộp tại Việt Nam xuất phát từ PCT hoặc **ưu tiên Mỹ/EU/Trung Quốc**. Người soạn ban đầu dùng **tiếng Anh**. Bản tiếng Việt chỉ là bản dịch.

Nhưng khi xảy ra tranh chấp hoặc phải tra cứu quốc tế, [cơ quan thực thi tại Việt Nam](#) và đối phương vẫn **soi bản tiếng Anh**, dù cho bản dịch tiếng Việt vẫn là tài liệu chính để xem xét, đánh giá, và đây chính là nơi ẩn nấp của những “cái bẫy” kiểu SuperGuide.

[ii] Sai lầm đến từ... dịch máy hoặc dịch cảm tính: Những cấu trúc tường chừng vô hại lại tiềm ẩn rủi ro. Ví dụ: “*at least one of A, B, and C*” thường được dịch thành “*ít nhất một trong số A, B và C*”. Nghe đơn giản và vô hại, nhưng lại **mang đúng “hình hài” của cái bẫy SuperGuide**, nơi tòa án Mỹ từng diễn giải theo cách thu hẹp phạm vi bảo hộ một cách tàn nhẫn.

[iii] Trong tố tụng, mọi lý luận đều có thể trở thành vũ khí: Trong tố tụng, mọi bên đều tận dụng mọi lập luận có lợi. Đối phương hoàn toàn có thể viện dẫn logic kiểu SuperGuide để thu hẹp phạm vi bảo hộ hoặc công rằng yêu cầu bảo hộ **không rõ ràng, khó thực thi**. Dù Việt Nam không áp dụng án lệ Mỹ, nhưng **logic ngôn ngữ và lập luận so sánh** vẫn là “đòn bẫy” mạnh mẽ trong các tranh chấp sáng chế.

[iv] Bản mô tả càng mơ hồ, khả năng thực thi càng mong manh: Bản mô tả sáng chế càng mơ hồ, càng dễ bị đánh vào khả năng thực thi. Cơ quan thực thi, tòa án, giám định viên... sẽ phải “bê câu chữ” để giải thích. Câu chữ càng rối, khoảng tranh cãi càng rộng, chi phí cao hơn, rủi ro nhiều hơn.

3. Khuyến nghị cho tác giả sáng chế: Đừng để người khác đoán “ý trong đầu”

Trong lĩnh vực sáng chế, **từ ngữ chính là ranh giới của quyền**. Nhưng tác giả sáng chế lại thường tập trung vào kỹ thuật hơn là câu chữ, ít khi để ý đến “cái bẫy” ngôn từ - và đó chính là lý do nhiều bằng sáng chế “vỡ trận”. Nhưng chỉ vài thói quen nhỏ, bạn có thể giảm đáng kể rủi ro khi bước vào hành trình bảo hộ:

[i] Nói rõ mình muốn “hoặc” hay “và”

Đừng chỉ nói kiểu mơ hồ, chung chung, rằng: “*Tôi muốn bảo hộ A, B, C*”. Với luật sư/đại diện, cách diễn đạt này giống như đứng trước ngã ba mà không biết rẽ hướng nào. Hãy nói rõ ràng:

- “**Sản phẩm có thể chỉ có A, hoặc chỉ có B, hoặc chỉ có C, hoặc bất kỳ kết hợp nào**”. Cấu trúc lựa chọn (OR), phạm vi linh hoạt.

hoặc:

- “**Phải có đủ A, B, C thì mới hoạt động**”. Cấu trúc bắt buộc (AND), phạm vi chặt chẽ.

Một câu phân biệt “và” - “hoặc” có thể thay đổi **toàn bộ phạm vi bảo hộ**, quyết định phạm vi bảo hộ rộng hay hẹp.

[ii] Đưa ví dụ cụ thể để tránh hiểu sai “ý kỹ thuật”

Tác giả sáng chế hiểu sản phẩm rõ nhất, nhưng người soạn yêu cầu bảo hộ thì không đọc được “suy nghĩ bên trong”.

Ví dụ: “*Trong thực tế, chúng tôi có thể bán phiên bản chỉ có module A, phiên bản chỉ có B, hoặc A+B. Nhưng bắt buộc phải có ít nhất một trong ba module này để hệ thống chạy*”.

Những ví dụ sống động giúp luật sư và dịch giả hiểu đúng logic kỹ thuật, từ đó chọn cấu trúc ngôn ngữ chính xác, tránh mơ hồ.

Một câu như vậy giúp người soạn claim biết chính xác:

- Cái gì là tùy chọn,
- Cái gì là bắt buộc,
- Cái gì tạo nên độ rộng phạm vi,
- Và cái gì giúp tránh rơi vào bẫy SuperGuide.

Ví dụ càng cụ thể, **ngôn ngữ càng chính xác**.

[iii] Đừng tự “ché” yêu cầu bảo hộ tiếng Anh nếu không chắc

Claim (phần yêu cầu bảo hộ) không phải là chỗ để thử ngữ pháp tiếng Anh. Sai một cụm như “**and/or**”, “**at least one of**”, “**one or more of**” - [phạm vi bảo hộ](#) có thể bị bóp méo hoặc bị đối phương khai thác đến tận cùng.

Nếu không chắc, hãy:

- **Mô tả kỹ thuật bằng ngôn ngữ tự nhiên, thuần túy.**
- Để người soạn claim xử lý phần **pháp lý-ngôn ngữ**, vốn cần sự chính xác tuyệt đối.

Tóm lại, tác giả chế không cần trở thành nhà ngôn ngữ học. Nhưng chỉ cần nói rõ ràng hơn một chút, đưa thêm 1-2 ví dụ, và tránh tự “ché claim”, bạn đã giúp hồ sơ sáng chế của mình đi xa hơn rất nhiều - và an toàn hơn gấp bội.

4. Khuyến nghị cho chuyên gia, luật sư sáng chế: Hãy thiết kế ngôn ngữ để “không có chỗ cãi”

Trong sáng chế, **ngôn ngữ không chỉ mô tả - nó định hình phạm vi độc quyền**. Một cụm từ mơ hồ có thể trở điểm yếu tố chí tử để đối phương làm vô hiệu cả yêu cầu bảo hộ. Vì vậy, người hành nghề SHTT phải coi câu chữ như **vũ khí chiến lược**, không phải chỉ là công cụ soạn thảo.

[i] Khi soạn bằng tiếng Anh (cho PCT/priority): Tránh dùng: “*at least one of A, B, and C*” - đây là cụm từ “nhạy cảm” dễ dẫn đến tranh luận kiểu SuperGuide.

Nếu muốn phân ly (“hoặc”):

- “... *comprising at least one of A, B, or C;*”
- Hoặc cấu trúc kinh điển, an toàn: “... *comprising one or more selected from the group consisting of A, B, and C.*”

Nếu muốn liên kết (“và”):

- “... *comprising at least one A, at least one B, and at least one C;*”

Nếu buộc phải giữ nguyên vì lý do lịch sử:

- Thêm phần *Definitions*: “As used herein, the phrase ‘at least one of A, B, and C’ means at least one of A and/or at least one of B and/or at least one of C, unless the context clearly requires otherwise.”

Câu định nghĩa ngắn này có thể cứu cả yêu cầu bảo hộ khỏi bị diễn giải sai lệch.

[ii] Khi dịch sang tiếng Việt để nộp tại Việt Nam

Đừng dịch “cơ học”. Dịch sáng chế là **giải mã cấu trúc logic**, không phải đối chiếu từ điển.

Nếu bản tiếng Anh rõ ràng là “OR”:

- “... comprising at least one of A, B, or C;” → “... bao gồm ít nhất một trong A, B hoặc C;”
- Hoặc: “... bao gồm một hoặc nhiều thành phần được lựa chọn từ nhóm gồm A, B và C.”

Nếu bản tiếng Anh là “at least one A, at least one B, and at least one C”:

- Dịch thẳng, không rút gọn: “... bao gồm ít nhất một A, ít nhất một B và ít nhất một C.”

Nếu bản gốc mơ hồ kiểu SuperGuide:

- Trao đổi ngay với khách hàng: **ý định là OR hay AND?**
- Nếu không sửa được:
 - Dịch: “ít nhất một trong A, B và C”
 - Trong phần mô tả tiếng Việt, thêm “van an toàn”: “Các thành phần A, B, C có thể được sử dụng riêng rẽ hoặc theo bất kỳ tổ hợp nào, miễn đáp ứng chức năng nêu tại đây.”
 - Cảnh báo nội bộ: cấu trúc này **tiềm ẩn rủi ro tranh luận** khi giải thích phạm vi.

[iii] Thiết kế bản mô tả sáng chế để “giảm thiểu rủi ro” nếu sau này bị thu hẹp

Một bản mô tả tốt không chỉ hỗ trợ thẩm định - nó là **bộ đệm sống còn** khi phạm vi yêu cầu bị đối phương tấn công. **Các cách “gia cố” thông minh:**

- Trong phần thực hiện, liệt kê **tất cả biến thể hợp lý**:
Chỉ A; chỉ B; chỉ C; A+B; A+C; B+C; A+B+C (nếu phù hợp kỹ thuật).
- Viết những câu “bảo hiểm”:
“Trong các ví dụ mô tả, các thành phần có thể được sử dụng riêng lẻ hoặc theo bất kỳ kết hợp nào, trừ khi có quy định khác”

Như vậy, nếu sau này cơ quan thực thi diễn giải hẹp, bạn vẫn có **“tám đệm pháp lý”** trong bản mô tả để bảo vệ phạm vi tối thiểu.

5. Khuyến nghị cho dịch giả: Bạn không chỉ là “người chuyển chữ”

Dịch sáng chế là một **nghề đặc thù**: Vừa phải chính xác như hợp đồng, vừa phải tinh tế như khoa học. Dịch mô tả và yêu cầu **bảo hộ sáng chế** không phải việc thay từ - đó là **nghệ thuật xử lý rủi ro**. Mỗi từ bạn chọn, một lỗi dịch nhỏ có thể kéo theo hệ quả pháp lý hàng triệu đô.

Một số nguyên tắc sống còn:

[ii] Luôn tự hỏi: Câu này là “hoặc”, “và”, hay “và/hoặc”?

Nếu không xác định được, hãy hỏi. Nếu không chắc, hãy hỏi lại luật sư/khách hàng. Một câu hỏi ngắn có thể tránh một vụ kiện lớn. Một câu hỏi 5 giây có thể tránh một vụ tranh chấp 5 năm.

[ii] Không mặc định “and” = “và”, “or” = “hoặc” trong mọi trường hợp

- “and/or” không phải lúc nào cũng là “và/hoặc”.
- “at least one of A, B, and C” - tuyệt đối tránh dịch máy, vì đây là **cụm từ nhạy cảm**.

[iii] Giữ nhất quán thuật ngữ trong toàn bộ hồ sơ

Một chỗ dịch “hoặc”, chỗ khác lại “và/hoặc” cho cùng một cấu trúc là tự tạo mâu thuẫn Ví dụ, dùng “hoặc” ở mục 3.1 nhưng “và/hoặc” ở mục 5.2 cho cùng cấu trúc → chính bạn đang tạo mâu thuẫn nội bộ để đối phương khai thác.

[iv] Ghi chú nội bộ khi gặp cấu trúc rui ro.

- Nếu nhận thấy cấu trúc tiềm ẩn rui ro kiểu “SuperGuide”, hãy ghi chú lại cho nhóm luật sư xem xét.
- Dịch giả giỏi không chỉ “dịch đúng”, mà còn giúp phát hiện rui ro ngôn ngữ. Bạn chính là **hàng phòng ngự đầu tiên** trong chuỗi tạo ra một [bằng sáng chế](#) mạnh và an toàn.

6. Một “checklist” nhanh trước khi nộp đơn sáng chế tại Việt Nam

Trước khi chốt hồ sơ (đặc biệt là bản dịch), hãy:

[i] Quét lại toàn bộ yêu cầu bảo hộ

- Tìm các cụm: “ít nhất một trong...”, “một hoặc nhiều...”, “và/hoặc...”.
- Đảm bảo mỗi chỗ đều được dùng **có chủ đích**, không phải do thói quen.

[ii] So sánh bản tiếng Việt với bản tiếng Anh (nếu có)

- Tránh việc bản tiếng Việt vô tình **mở rộng** hoặc **thu hẹp** logic so với bản gốc → dễ dính lỗi “vượt quá nội dung mô tả ban đầu”.

[iii] Đọc lại mô tả dưới góc nhìn của... bên bị kiện

Tự hỏi: Nếu tôi là bị đơn, tôi sẽ “bám” vào cấu trúc nào để phản bác cáo buộc xâm phạm là:

- Yêu cầu quá hẹp, tôi không xâm phạm;
- Yêu cầu mơ hồ, không rõ ràng, khó [thực thi](#).

Nếu bạn nhìn ra được “lỗ hổng” khi đọc như bị đơn, hãy sửa **ngay trong giai đoạn soạn thảo/dịch**, đừng để đến khi ra tòa.

Lời kết: Đừng xem nhẹ một từ nổi

Một từ nổi có thể định hình cả phạm vi bảo hộ. Câu chuyện SuperGuide nhắc chúng ta một điều tưởng đơn giản mà lại rất sâu sắc: Trong sáng chế, “and/or” không chỉ là ngữ pháp - đó là **phạm vi tài sản**, là đường biên của tài sản trí tuệ. Với tác giả sáng chế, chuyên gia, luật sư và dịch giả tại Việt Nam, bài học thực tế là:

- Tránh sử dụng các cấu trúc đã được lịch sử án lệ chứng minh là **đễ gây tranh cãi**, điển hình như “*at least one of A, B, and C*”.
- **Soạn thảo và dịch với mức độ rõ ràng tối đa**, để đối phương không còn nhiều cơ sở lập luận nhằm thu hẹp hoặc phủ nhận phạm vi bảo hộ.
- **Luôn ghi nhớ**: Soạn thảo và dịch hồ sơ sáng chế là một **công việc pháp lý tinh vi**, không phải chỉ là “viết lại ý tưởng bằng tiếng Anh/tiếng Việt”.

Một từ nổi có thể mở rộng hoặc thu hẹp phạm vi bảo hộ. Vì vậy, hãy xem từng câu chữ trong bản mô tả sáng chế là [công cụ pháp lý](#) - được thiết kế cẩn trọng để bảo vệ giá trị sáng tạo ở mức cao nhất.

Nguyễn Vũ Quân | Partner, IP Attorney
Đỗ Thị Phấn | Special Counsel
Đào Thị Thúy Nga | Senior Patent Attorney

Contact

KENFOX IP & Law Office

Building No. 6, Lane 12/93, Chinh Kinh Street, Nhan Chinh Ward, Thanh Xuan District, Hanoi, Vietnam

Tel: +84 24 3724 5656

Email: info@kenfoxlaw.com / kenfox@kenfoxlaw.com